

Ν. Κ. ΛΟΥΡΟΥ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΙΣΟΤΙΜΙΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ

Παρ' ὅλη τὴν κολοσσιαία προσπάθεια τῆς ἐπιστήμης γιὰ τὴν κατανόηση τῶν ὁρατῶν καὶ ἀοράτων ἐκδηλώσεων τῆς φύσεως, ὑπάρχουν δυστυχῶς, ἢ εὐτυχῶς ἀπειρα ἀκόμη προβλήματα ποὺ παραμένουν στὸ σκότος χωρὶς ἀπάντηση. Καὶ λέω δυστυχῶς, ἐπειδὴ ἔτσι στεροῦν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ἱκανοποίηση τῆς περιεργείας του, πρὸ πάντων ὅμως ἀπὸ τὴν ἐκμετάλλευση τῶν πλεονεκτημάτων τῆς ἀνακαλύψεως. Εὐτυχῶς ἐντούτοις, ἐπειδὴ ἂν εἶχε ἐπιλύσει ὅλες τὶς ἀπορίες του, θὰ εἶχε πλησιάσει τὸν Πλάστη καὶ θὰ εἶχε στερηθεῖ τὰ ἐλατήρια τῆς ἔρευνας, ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐπιβίωσή του.

Καὶ ἰδοὺ μερικὰ παραδείγματα ἀπὸ τὸ πλαίσιο τῆς σημερινῆς προσωπικῆς ἐπιστημονικῆς μου θεωρήσεως. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι οἱ συνειδητὲς ἀποκαλύψεις τέτοιων ἀποριῶν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πείρας ποὺ συνοδεύει τὴν ἡλικία καὶ ἐπιφέρει τὶς πνευματικὲς ἀκτίνες σὲ βαθύτερες πηγές ποὺ ἢ ροὴ τῆς λεπτομέρειας ἔχει παραμελήσει νὰ φωτίσει.

Ἐπιτρέψατέ μου νὰ ποραθέσω μερικὲς ἀπορίες καὶ σκέψεις.

Ξέρομε, βέβαια, μὲ ἀρκετὴ ἀκρίβεια ὅτι ὅταν συναντηθεῖ τὸ ἀρσενικὸ μὲ τὸ θηλυκὸ στοιχεῖο ἀποφασίζεται ἢ κατασκευῆ τὸ ἀνθρώπινου ὄντος καὶ μάλιστα τὸ φύλο του.

Διερωτᾶται ὅμως ὁ παρατηρητὴς γιὰ τὸ μόνον σὲ μιὰ ὀρισμένη ἐποχὴ ἐπιτρέπεται ἢ γονιμοποίηση; Πρέπει δηλαδὴ νὰ συμπέσει λίγο πρὶν ἀπὸ τὴν γυναικεία μηνιαία ὠοτοκία ὥστε ἓνα προνομιούχο ἀρσενικὸ στοιχεῖο, μέλος ἐνὸς τεράστιου στρατοῦ σπερματοζωαρίων νὰ κατορθώσει νὰ εἰσχωρήσει μέσα στὸ ὠάριο γιὰ νὰ γίνει ἢ ἀπαρχὴ τῆς συνενώσεως. Χρειάζεται δηλαδὴ ὀλόκληρη ἐκστρατεία γιὰ νὰ ἐκπορθῆσει τὸ φρούριο. Εἶναι σύμπτωση; Εἶναι ἀποτέλεσμα ἀγώνα δρόμου; Μὲ τὶς δυνατότητες ποὺ διαθέτει ἢ διανοητικὴ μας ἱκανότητα, τὰ γεγονότα μᾶς φαίνονται εὐκολονόητα καὶ λογικά. Ὅμως δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ διερωτηθεῖ κανεὶς πρὸς τὴν σπατάλη τῶν ἑκατομμυρίων σπερματοζωαρίων, σὲ ἐποχὲς ὅπου δὲν ὑπάρχει ὠάριο καὶ ἔτσι δὲν ὑπάρχει πιθανότητα γονιμοποιήσεως; Φαίνεται δηλαδὴ πῶς ἐνῶ ἄμεσος σκοπὸς τῆς φύσεως εἶναι ἡ διαιώνιση τοῦ γένους, ἡ σπερματικὴ σποτάλη ὑπάγεται στὰ δολῶματα ποὺ ἔμμεσα ὀδηγοῦν στὴν γονιμοποίηση. Καὶ ὁ νοῶν νοεῖτω.

Ἄλλὰ ἐνῶ ἀγνοοῦμε ποιὸς παράγων εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ τὸν καθορισμὸ τοῦ κατάλληλου χρόνου τῆς γονιμοποιήσεως πολλὰς βιολογικὲς λεπτομέρειες μᾶς εἶναι ὥστόσο γνωστὲς.

Ἡ γενετησιακὴ ὀρμονολογία ἀπὸ τὴν

θηλυκή πλευρά και οι γενετησιακές φυσικοχημικές συνθήκες του αποτελέσματος της έπαφής του νικητή με τον στόχο των εκατομμυρίων συνοδοιπόρων του έχουν αποκαλύψει το τι συμβαίνει, αλλά δεν έχουν πληροφορήσει ποιός είναι ο έκκλητικός παράγων αυτής της εξέλιξης, ποιός ο κατευθυντήριος. Το ωάριο είναι προικισμένο με περίβλημα που δεν επιτρέπει παρά μόνο σε ένα σπερματοζώαριο να το διαπεράσει. Από κείνη τη στιγμή το ωάριο είναι άπρόβητο για τα άλλα εκατομμύρια. Αυτή η προστασία του ωαρίου έχει οδηγηθεί από την φυσικοχημική πλευρά της σχεδόν ικανοποιητικά καθώς και ο μηχανισμός που δεν ενδιαφέρει τους μη ειδικούς.

Ποιός όμως είναι ο λόγος ή η αιτία των φαινομένων που προηγούνται και εκείνων που θα ακολουθήσουν; Είναι για τη σύγχρονη γνώση άπρόσιτες ακόμα περιοχές.

Δεν θα ξεκινήσω ωστόσο διερωτώμενος γιατί να υπάρχει ένα μοναδικό ωάριο στόχος τόσων πολλών σπερματοζωαρίων, ούτε γιατί ή περιοδικότητα της δημιουργίας του πρώτου και ή ελεύθερη επανάληψη της άσκοπης έκτοξεύσεως των σπερματοστρωματιωτών όταν δεν πρόκειται να γονιμοποιήσουν. Τέτοια ερωτήματα ή οδηγούν σε τελεολογικές εξηγήσεις γνωστών φυσικοχημικών φαινομένων, ή θα παραπέμπονται στα μυστήρια της αιτιοκρατίας. Η σκέψη αντίθετα στρέφεται προς ώρισμένα σημεία που τα θεωρούμε δεδομένα, χωρίς να έχουμε ωστόσο κατορθώσει ούτε καν να πλησιάσουμε την αιτιολογία τους.

Και εξηγούμαι. Ωάριο και σπερματοζώαριο γνωρίζουμε ότι προετοιμάζονται πριν ακόμα συναντηθούν. Γιατί; Ποιός μηχανισμός τα υποχρεώνει; Και γνωρίζουμε ότι και οι δύο παράγοντες αποβάλλουν την μισή κληρονομική ουσία του πυρήνα τους ώστε ή μισή που απομένει να είναι έτοιμη να ένωθεί με την μισή του

άλλου για να άρρατισθεί το νέο όν με ίση κατανομή των άρσενικών και θηλυκών κληρονομικών στοιχείων.

Νομίζω, ότι ή λογική κατανοεί την σκοπιμότητα αυτών των φαινομένων. Εκείνο όμως που παραμένει, αντίθετα, άγνωστο είναι ή πηγή της έντολης και του μηχανισμού του αυτόματισμού.

Άλλα συνεχίζονται οι άπορίες.

Με την συνάντηση των στοιχείων των δύο φύλων άποφασίζεται και το φύλον του νέου όντος. Και δώ πάλι ως μη προσπαθήσουμε να ερωτήσουμε ποιά είναι ή πηγή της άποφάσεως δημιουργίας θηλυκού και άρσενικού. Άς παραδεχτούμε προσωρινά την τύχη και τις περιοδικές πιθανότητες.

Εκείνο όμως που είναι όλοφάνερα έκπληκτικό είναι το ότι άφου έχει, από τη στιγμή της έπαφής του ωαρίου με το νικητή σπερματοζώαριο, προσδιοριστεί το φύλον του νέου όντος, έν τούτοις δεν έκδηλώνεται ο διαφορισμός και παραμένει για κάμποσες βδομάδες σε κατάσταση ουδετερότητας ή διφυλοφάνειας. Δεν προβάλλει δηλαδή ή ανάπτυξη των γονάδων ούτε του ένδς ούτε του άλλου φύλου. Και περιμένουμε όκτώ περίπου βδομάδες για να έκδηλωθεί το φύλον. Άς σημειωθεί ότι κατά το διάστημα τούτο το γονιμοποιημένο ωάριο δεν παρουσιάζει την στοιχειώδη ανάπτυξη που θα άπαιτούσε ή λογική μας αν είχε άνατεθεί σε μάς να προετοιμάσουμε την εξέλιξη. Τρέφεται βέβαια το γονιμοποιημένο ωάριο από την παρακαταθήκη που δημιούργησε ο άρχικός κυτταρικός πολλαπλασιασμός. Ένα μέρος όμως μόνο από αυτά τα κύτταρα χρησιμοποιείται για την κατασκευή του έμβρυϊκού σώματος ένω το υπόλοιπο χρησιμεύει για την διατροφή του και την κατασκευή των όργάνων της.

Και έδω πάλι θα έπισημάνω την άγνοιά μας που όσο και αν κατορθώνουμε να παρακολουθούμε από κοντά τις λεπτομέρειες αυτής της εξέλιξης, δεν μπορού-

με ωστόσο να συλλάβουμε την αιτιολογική πρωταρχή της. 'Αλλά ως παραμερίσουμε και δώ αυτές τις άπορίες για να συγκεντρώσουμε την προσοχή μας σε κάτι άλλο άποφασιστικό που θα συμβεί και που το περιμένουμε χωρίς να είμαστε σε θέση να εξηγήσουμε ούτε και την βιολογική πλευρά του φαινομένου. 'Ενώ, δηλαδή, επί δύο μήνες το έρμαφρόδιτο ώο κατώρθωνε να έπιζει σε πρωτόγονη κατάσταση, διὰ μιὰς και γύρω στο τέλος του δευτέρου ένδομητρικού μήνα, και χωρίς να έχουμε την παραμικρή ιδέα γιατί, οί γονάδες ξεχωρίζουν από τον άρχέγονο κοινό νεφρό και ένώ ή μιὰ εξελίσσεται ή άλλη υποπλάσσεται. Δέν έχουμε καμμιά ιδέα για την άφετηρία του φαινομένου, ούτε για το τί προηγείται. 'Η παρατήρηση όμως έπιβάλλει να δεχτούμε ότι από τη στιγμή αυτής της διαφοροποιήσεως άρχίζει ή ραγδαία ανάπτυξη του έμβριου σαν να υπήρχε έως τότε κάποιο έμπόδιο και σαν να έπρεπε να άναμένεται κάποιο σύνθημα. "Υστερα δηλαδή από δύο και πλέον μήνες στοιχειώδη ανάπτυξη, σε ένα μήνα μέσα ολοκληρώνεται ραγδαία ή ανάπτυξη των έμβρυϊκών οργάνων.

'Αφού δέν είναι δυνατόν να ξεχωρίσουμε την άφετηρία των φαινομένων ως εξέτάσουμε τουλάχιστον δύο δυνατές υποθέσεις.

"Ας υποθέσουμε δηλαδή ότι μιὰ άγνωστή μας αίτια διατάσσει την ανάπτυξη του φύλου εκείνου που είχε προσδιορισθεί αλλά δέν είχε ακόμα πραγματοποιηθεί. Δέν είναι δύσκολο νομίζω συνεχίζοντας αυτή την υπόθεση, το να εξηγηθεί ότι ή ανάπτυξη του ένός γίνεται σε βάρος του άλλου που σιγά - σιγά θα άχρηστευθεί. 'Η έκδοχή αυτή θα ήταν άπλη και λογική αν μπορούσε να άποδειχτεί, αλλά και εάν δέν υπήρχε και ή αντίθετη υπόθεση:

"Οτι δηλαδή προηγείται ίσως ή υποπλάσια του άχρήστου και άκολουθεί ή ανάπτυξη του προσδιορισμένου φύλου.

'Η έκδοχή αυτή υποστηρίζεται και από την εύλογη υπόθεση ότι ένδεχομένως το ενεργητικά υποπλασσόμενο άνέστειλε έως τότε την ανάπτυξη του προσδιορισμένου φύλου. 'Αλλά δέν θα έπιμείνω και σε αυτήν την εύλογη ίσως έκδοχή.

Είναι πολύ σημαντικότερο το συμπέρασμα που προκύπτει αν παραδεχτούμε ότι προηγείται ή υποπλάσια των γονάδων εκείνων που δέν άνήκουν στην κατοβολή του φύλου. Το πράγμα άλλωστε είναι δεκτό από την άπλη λογική. "Αν ξεκινήσουμε λοιπόν από την άφετηρία αυτή δημιουργούνται σκέψεις και προκύπτουν συμπεράσματα μεγάλης σημασίας. 'Εάν παραδεχόμαστε δηλαδή ότι ή εξέλιξη του, θα υποστεί σημαντικό κλονισμό από την ουσιαστική άπώλεια της μισής καταβολής των γονάδων. 'Η άπώλεια αυτή δέν μπορεί να περάσει άπαρατήρητη άλλ' άπεναντίας αυτή οδηγεί στην άπαίτηση της άνοζητήσεως της άπώλειας για να συμπληρωθεί το κενό. Και πραγματικά αν ο εϊρμός των σκέψεων είναι όρθος, ή προσπάθεια άναπληρώσεως του άπολεσθέντος εξηγείται εύχερέστερα και έκδηλώνεται με την έντονη αντιδραστική ανάπτυξη των οργάνων του έμβριου, αλλά πρό πάντων με το νόημα της δημιουργίας της ανάγκης που άπ' αυτήν τη στιγμή κυριαρχεί.

"Ολα τώρα πια εξηγούνται από την ανάγκη που αποβαίνει το κύριο γενικώτερο έλατήριο της επιβιώσεως. Δέν υπάρχει δηλαδή κανένα φαινόμενο της εξέλιξεως που να μην υπάγεται στην «ανάγκη» μοναδικού προϊόντος της στερήσεως και οργάνου άναζητήσεως.

'Εάν γίνει δεκτή αυτή ή προτεραιότητα της υποπλάσιας του φύλου που θα άχρηστευτεί, τότε ή δημιουργία της άπώλειας που οδηγεί στην άναζήτηση, εξηγεί όλη τη συνέχεια της εξέλιξεως του ανθρώπου. Τόσα φαινόμενα δηλαδή που θα άδηγήσουν στην συμπλήρωση της ένδομητρικής ώριμότητας του έμβριου και της άποβο-

λής του από την μητρική κοιλότητα, βρίσκουν την εξήγησή τους στις αλληλοδιάδοχες ανεπάρκειες και έτσι στις ανάγκες που δημιουργούν.

Ήλλά και πάρα πέρα κάθε αντίδραση του νεογέννητου εξηγείται πια από τις στερήσεις που δημιουργούν τις ανάγκες του. Κλαίει π.χ. επειδή το όξυγόνο που του διοχέτευε κατά την ενδομητρική ζωή ή συνοχή του με την μητρική προμήθεια, παύει. Αναγκάζεται, λοιπόν, να αναζητήσει όξυγόνο με την ανάπτυξη της λειτουργίας των οργάνων του. Τουτό εξηγείται από την ανάγκη, απότοκο της αρχικής απώλειας της μισής φυλετικής του ουσίας. Και συνεχίζεται σε όλη τη ζωή ή αναζήτηση του χαμένου που εξηγεί και τα βασικά συναισθήματα του ανθρώπου, δηλαδή της αυτοσυντηρήσεως, του έρωτα και της αναπαραγωγής.

Προσπάθησα να προβάλω, όχι τις γνώσεις μας στον τομέα της ιατρικής που είναι πάμπολες, αλλά αντίθετα την έγνοιά μας σαν πηγή έρευνας. Η έρευνα αυτή είναι έξαιρετικά δύσκολη, επειδή στα στάδια όπου βρισκόμαστε δεν έπαρκούν πια τα μέσα και οι κανόνες που διαθέτουμε. Χρειάζεται να δημιουργηθούν έκ μέρους του ανθρώπου, υπερφυσικές προϋποθέσεις για να εισδύσουν μέσα στα άδυτα μεταφυσικά έρωτήματα. Στις έρευνητικές δυνάμεις των νεωτέρων γενεών έναπόκειται ν' ασχοληθούν με τα άλυτα ακόμα αυτά προβλήματα που απαιτούν φαντασία, έμπνευση και διαίσθηση, αλλά και κατάλληλη μεθοδολογία.

Όμως ύστερα από όσα ανέφερα παραπάνω επιτρέπονται ίσως μερικά συμπεράσματα που αγγίζουν το πρόβλημα της ισότητας των δύο φύλων γιατί, ύπαρχει πραγματικό όντολογικό πρόβλημα άφου οι προϋποθέσεις της όντολογικής σχέσεως ανάμεσα στα δύο φύλα είναι φανερές, αλλά με μιá όμως διαφορά μεταξύ του, που ανάτρέπει τον ταύτοτισμό τους και την άπόλυτη ισότητά τους. Η

διαφορά αυτή συνίσταται στις προϋποθέσεις της αναπαραγωγής που επιβάλλουν στη γυναίκα όχι μόνο άδιόκοπη γονιμοποιητική προετοιμασία μέχρι της έξαντλήσεως των μέσων της κατά την κλημικτηριακή ήλικία, αλλά και τη φιλοξενία του θετικού άποτελέσματος του γονιμοποιητικού πειράματος της φύσεως. Δύο δηλαδή βασικών φυλετικών γεγονότων που δεν ύπάρχουν στον άνδρα, έκτος βέβαια από την προσφορά του άρσενικού στοιχείου της αναπαραγωγής που πάλι είναι διαφορετικό από τη γυναίκα.

Όπως όμως ανέφερα στην όμιλία μου για την ψυχοσωματική ιατρική αυτές οι διαφορές δεν περιορίζονται μόνο στην καθ' αυτό γεννητική σφαίρα. Παρ' όλο που και τα δύο φύλα διαθέτουν τα ίδια κατευθυντήρια όργανα της ζωής, ή άντανάκλαση της διαφορετικής είδικής άποστολής του γυναικείου οργανισμού που φιλοξενεί και προστατεύει ως την ώριμότητά του το νέον όν, ή άντανάκλαση αυτής της λειτουργίας, άπάνω στην οικονομία της ζωής δεν είναι παράδοξο ότι είναι σημαντική.

Άν το άναπνευστικό, το άγγειακό, το νεφρικό και τα άλλα βασικά συστήματα λειτουργούν όμοτιμα και στα δύο φύλα το τεράστιο γεγονός της γυναικείας προετοιμασίας με έκδηλα τα μηνιαία φαινόμενα της άποτυχίας της γονιμοποιητικής προετοιμασίας της μητρότητας, αλλά και ή άκόλουθη φιλοξενία του θετικού άποτελέσματος του πειραματισμού της φύσεως, έπιδρούν όχι μόνον στην σωματική, αλλά και στην ψυχική και διανοητική λειτουργία του γυναικείου οργανισμού που αναγκάζεται να προσαρμόζεται στο σπουδαίο γεγονός της αναπαραγωγικής διαδικασίας.

Ήλλά έν αναλογισθούμε πώς ή κοινή καταγωγή των μονάδων ύστερ' από την ύποπλασία του ένός φύλου διατηρεί ύπολείμματα του άλλου προσδίδει στον γυναικείο οργανισμό λαθραίες ιδιότητες του

άρσενικού φύλου που θα ἔλεγε κανείς πώς τείνουν νὰ ἰσορροπήσουν στὴν γυναίκα τὴν ἀρσενικὴ ἀπώλεια καὶ ὅτι ἔτσι προσπαθοῦν νὰ μιμηθοῦν κατὰ κάποιο τρόπο ἰσοτιμία τοῦ γυναικείου ὄργανισμοῦ πρὸς τὸν ἀνδρικό. Ἡ ἴδια ἀναλογία ἰσχύει βέβαια καὶ γιὰ τὸν ἄνδρα που περιέχει ὑπολείμματα τοῦ χαμένου γυναικείου στοιχείου.

Ἄν αὐτὸ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ πὼς εἶναι ἄρκετὸ γιὰ τὴν κατανόησι τῆς σωματικῆς λειτουργίας ἐν τούτοις στὴν κοινωνικὴ ζωὴ ἢ φιλοξενικὴ ιδιότητα τοῦ γυναικείου ὄργανισμοῦ γιὰ τὴν ἀδιάκοπη ἀναπαραγωγικὴ προετοιμασία του, δημιουργεῖ κάποιον ψυχосоωματικὸ στιγματισμὸ που δὲν μπορεῖ νὰ περνᾷ ἀπαρατήρητος.

Τὸ συναίσθημα τῆς μητρότητας που ἐπιτρέπει στὴ γυναίκα τὴν διαίσθησι τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ δικοῦ της νεογέννητου ἀνάμεσα σὲ ἑκατοντάδες ξένα, διατηρεῖται σὲ ὅλο της τὸ βίον καὶ ἀποτελεῖ σαφῆ κοινωνικὴ διαφοροποίηση ἀπέναντι στὸν ἄνδρα. Ἡ πατρότητα δὲν ὑπάρχει, παρὰ ἴσως σὲ κάποιο ἀντίθετο ὑποσυνείδητο που τυχαίνει καὶ νὰ μὴν ἐκδηλώνεται καὶ ἀναπτύσσεται μετὰ τὴ γέννησι. Τούτο δὲν σημαίνει, βέβαια, πὼς ἡ γυναίκα πρέπει νὰ θεωρεῖται ὑποδεέστερη ἀπὸ τὸν ἄνδρα, ἀφοῦ κατέχει βιολογικὰ προσόντα ἀνώτερα ἀπὸ τὰ ἀνδρικά. Στὸν κοινωνι-

κὸ βίον τὸ προτέρημά της τούτο γίνεται ὡστόσο μειονέκτημα δεμένο μετὰ τὴν μητρικὴ της ἀποστολὴ ἐνῶ ὁ ἄνδρας παραμένει ἀνεξάρτητος ἐπιβήτωρ.

Σύμφωνα μετὰ τὰ παραπάνω μπορούμε νὰ συμπεράνουμε ὅτι:

1) Οἱ κοινωνικὲς δυνατότητες τῆς γυναικῆς ἐπηρεάζονται σημαντικὰ ἀπὸ τὸ ἐπαναλαμβανόμενον ἕως τὸ 52 περίπου ἔτος τῆς ἡλικίας της πείραμα τῆς φύσεως γιὰ τὴν ἀναπαραγωγή. Τὸ φαινόμενο τόσο τῆς ὁμαλῆς του λειτουργίας, καὶ ἄκόμα περισσότερο σὲ περίπτωσι ἀνωμαλίας, ἀντανაკλᾷ ἀναμφισβήτητα στὴν διέξαγωγή τοῦ καθημερινοῦ βίου.

2) Ἡ κατάσταση τῆς ἐγκυμοσύνης ἐξαιρεῖ τὴν γυναίκα ἀπὸ τὰ κοινωνικὰ καθήκοντά της τοῦλάχιστον κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους καὶ τοὺς τρεῖς τελευταίους μῆνες τῆς ἐγκυμοσύνης, καθὼς καὶ τρεῖς μῆνες ὕστερ' ἀπὸ τὸν τοκετό.

3) Ἡ μητρότητα ἀποτελεῖ βαθεῖα ριζωμένη συναισθηματικὴ κατάσταση που διαρκεῖ σὲ ὅλο τὸ βίον, καὶ σημαντικὸ παράγοντα στὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν.

4) Μόνον μετὰ τὴν προϋπόθεσι ὅτι ὑπάρχουν ἀποστολὲς ἢ ἐπαγγέλματα που μποροῦν νὰ προσαρμοσθοῦν στὶς παραπάνω ιδιότητες, ἢ γυναίκα ἀποβαίνει, ὡς κοινωνικὸ στοιχεῖον, ὁμότιμη μετὰ τὸν ἄνδρα.

